Брой 12. Варна, 15 Юний 1885. Год. I.

ЗДРАВИЕ
излиза два пѫти въ мѣсецъ, на всѣко 1 и 15 число.

Цѣната
на в. „Здравие“ съ испращанието: за година седемъ лева, за 6 мѣсеца —четире лева, отдѣлний брой — 30 ст.

Обявления
се приематъ съ плата по 30 ст. за единъ редъ.

ЗДРАВИЕ

АБОНАТИТѢ
въ гр. Варна се приематъ въ книжарницата на А. В. Велчева.

Абонатитѣ въ Княжеството се адресиратъ направо до редакцията въ гр. Варна.

Въ Источна Румелия абонатитѣ внасятъ спомоществованията си (35 гроша, въ не въ марки) на г. П. Карловский въ Пловдивъ.

ОБЩОДОСТѪПЕНЪ МЕДИЦИНСКИЙ И ХИГИЕНИЧЕСКИЙ ВѢСТНИКЪ

PER NOCTEM AD LUCEM! ОТЪ МРАКЪ КЪМЪ СВѢТЛИНА!

СЪДЪРЖАНИЕ: *V международенъ хигиенически конгресъ въ Хага* (продължение). *Отъ д-ра И. Брадель.* — *Предпазване отъ сифилисъ.* — *Първа медицинска помощь на пострадавшитѣ отъ бѣлскавица.* — *Общественъ животъ: санитарни мѣрки; лѣкаритѣ въ Княжеството.* — *Мѣстна хроника.* — *Библиография.* — *Лѣкарска кореспонденция.* — *Смѣсь.* — *Метеорологически бѣлѣжки.* — *Обявления.*

V Международенъ хигиенически конгресъ въ Хага.

(21—27 Августъ н. с. 1884 година).

Отъ д-ра И. Брадель.

(Продължение.)

По поводъ на приведенитѣ заключения на г. Корради се възбудихѫ, както казахъ, доста живи дебати. Предъ видъ на важностьта на въпроса, азъ ще изложѫ по-подробно сѫщностьта на исказанитѣ мнѣния. Нѣкои си само исказахѫ положително убѣждение (на основание опубликованнитѣ въ Лондонъ свѣдѣния), че охтиката е заразителна. Всички обаче сѫ на мнѣние, че храчкитѣ на охтичавитѣ носятъ заразително вещество.

Ако тѣзи храчки падатъ на предмети, които окрѫжаватъ болния и исѫхнатъ, то тѣ се преобрѫщатъ въ прахъ. Този прахъ се разнася въ въздуха и, слѣдователно, чрезъ диханието може да зарази окрѫжающитѣ болни. Отъ тука единъ редъ профилактически [1]) мѣрки. Никога подобна храчка не трѣбва да пада на земята. Болнитѣ трѣбва да имѫтъ особенни плювалници съ дезинфекцирующи жидкости. Трѣбва да не се дозволява по никой начинъ на охтичави да плюватъ въ кърпи. Въ стаята, въ която се намиратъ охтичави, не трѣбва да има постлани килими, за да може пола по лесно да се мие и чисти; не трѣбва да има тежки и скѫпи пердета, по леки и ефтини, платнени, които лесно се перѫтъ. Въ болницитѣ да се избѣгва да се помѣстятъ охтичавитѣ заедно съ други, организма на които е ослабѣлъ, напр. реконвалесценти [2]) послѣ бронхитъ, остра пневмония, плевритъ, коклюшъ, сипаница, тифусъ и пр. Отъ друга страна пакъ е опасно да сконцентрироватъ охтичавитѣ на едно мѣсто, но напротивъ, тѣ трѣбва да се разрежджтъ между други болни, напр. канкрозни. Освѣнъ това, на основание опититѣ на Шуфа, трѣбва да се допусне, че охтиката може да се предаде чрезъ присаждание вакцина, която е взета отъ туберкулозенъ человѣкъ или туберкулозно добиче. Слѣдъ станалитѣ разисквания седмото заключение на Корради (относително продължение анкетътъ по този въпросъ) се вотира и приe. Изработихѫ се и се приехѫ въпроси, които ще се распратятъ на всички сѫществующи и извѣстни медицински общества.

Слѣдъ станалитѣ въ секцията разисквания, на 26 августъ (н. с.) конгресса въ общото си засѣдание единогласно вотира слѣдующитѣ заключения: въ настоящe време е доказано, че бѣлодробната охтика (Phthisis pulmonalis) може, въ нѣкои случаи, да се предава отъ болни на хора съвършено здрави. Ма-

[1]) Предпазителни.

[2]) Които оздравятъ.

каръ че шанситѣ за предаването ѝ да сж ограничени, благоразумието изисква земане предпазителни мѣрки:

1) не трѣбва да се спи въ сжщото легло или даже въ сжщата стая съ охтичавъ, който е достигналъ до висока степень разрушение; 2) стаята на охтичавия трѣбва постоянно да се провѣтря и вентилира; 3) опасностьта происхожда отъ храчкитѣ, които не трѣбва да се хвърлятъ нито на пола, нито на бѣлото, защото, слѣдъ изсъхването си, тѣ се превръщатъ въ подозрителенъ прахъ; 4) стаята, постелкитѣ и завивкитѣ на охтичавия трѣбва да се дезинфекцират. Пара съ температура 100 и пране съ кипяща вода сж най-добритѣ дезинфекцирующи средства; 5) лицата, които се оправятъ послѣ други гръдни болѣсти, или които сж слаби и немощни, особенно трѣбва да отбѣгватъ да иматъ сношения съ охтичави.

Д-ръ М. Е. Валленъ отъ Парижъ говори върху опасностьта отъ храненето съ месо и млѣко отъ туберкулозни животни. Ето заключенията на д-ра Валлена:

1) туберкулоза на животнитѣ (pommelière, Perlsucht) е специфически тождественъ съ туберкулоза у человѣка;

2) доказано е, че храненето (нечестия) съ туберкулозна материя е способно да произведе туберкулозъ;

3) доказано е, че може да се произведе туберкулозъ съ подкожна или вжтрѣкожна (перитонеална) инчекция кръвь или мускуленъ сокъ, взети отъ туберкулозни животни;

4) ѣденето сурово месо отъ охтичави животни е способно въ нѣкои случаи да предаде туберкулозъ, а особенно коременъ туберкулозъ;

5) присадимостьта (L'inoculabilité) на туберкула се унищожава само отъ таквазъ температура, която е значително по-висока отъ температурата, която достигатъ централнитѣ части на месо, печено [1]) споредъ съврѣменния начинъ;

6) млѣкото отъ охтичави крави е подозрително и може да предаде туберкулоза, а особенно е то опасно, кога у таквизъ крави сжществуватъ туберкулозни измѣнения въ вимето;

7) туберкулозно млѣко варено не е вече опасно;

8) за избѣгване опасностьта възможно е, поне врѣменно, да се ограничаваме съ отстранение и запрещения за продань месо, което произлиза отъ животни, които представляватъ общъ туберкулозъ, съ начинающе испустолявание;

9) трѣбва, вмѣсто на насърдчание, да се ограничава навика къмъ ѣдение макаръ печено, но кърваво месо. За по-голѣма безопасность, млѣкото трѣбва винаги да се яде варено;

10) трѣбва да се вематъ съотвѣтствующи мѣрки за уменшение туберкулоза между добитъка;

11) туберкулоза у рогатия добитъкъ трѣбвало би да се брои между заразителнитѣ болѣсти (епизоотии). И за това туберкулозния добитъкъ трѣбва да подлежи на изолация, дезинфекция, конфискация и въ нѣкои случаи на убивание съ разрушение месото;

12) нужно е да се спомага и насърдча създанието на таквизъ общества, които иматъ за цѣль да сигурират добитака въ случай на унищожение туберкулознитѣ.

Отъ горѣприведенитѣ заключения вижда се ясно, че д-ръ Валленъ защищава по енергично отъ Корради заразителностьта на туберкулоза. Самъ д-ръ Валленъ заяви, че той въ 1884 год. е по силно убѣденъ въ заразителностьта на тази болесть, нежели въ 1882 година. Ще спомена кратко за единъ въпросъ, който макаръ и да нѣма прѣмо отношение къмъ хигиената, има важно значение въобще и за насъ, Българитѣ, особенно. Докладчика е М. А. Шваппасъ отъ Гайсенъ. Г. Шваппасъ доказва, че «обезлѣсението е опасно въ умѣренния климатъ на Европа, и че е полезно да се насаждатъ дървета на дюлитѣ»; въ своитѣ заключения докладчика не съобщава нѣщо по-ново отъ обще извѣстното.

Много отъ предложенията му се оспорявахж. Единъ иска, щото насаждането дървета да стане предметъ за международни мѣрки. Г. Конрадъ оспорва това: въпроса не е още изученъ. Послѣдното мнѣние, по-

[1]) Докладчика разбира голѣми късове месо розтбнеъ, или — roti.

държано отъ графа Сюзоръ (отъ С. Петербургъ) зема врьхъ.

Слѣдующия рапортъ: «различнитѣ приети въ Англия способи за въспитанието на тѣзи дѣца, които бѣдностьта предоставя на единственното попечение на господарството» принадлежи на г-жа докторката E. Bovell Sturge, Англичанка отъ Лондонъ, но живуща въ Ница. Този рапортъ има повече значение за Западна Европа, отъ колкото за насъ. Но тъй като въ него има исказани нѣкои общи мисли, които е не безинтересно да знаіжтъ и нашитѣ въспитатели, то азъ ще приведж изъ него кратко резюме:

1) дѣцата, които нѣматъ семейство, иматъ нужда отъ особенно попечение, тъй като въобще тѣхното физическо сложение е подолно, нравственното имъ чувство е послабо и тѣ сж по-предрасположени къмъ порокъ;

2) сжществующитѣ системи да събиратъ тѣзи дѣца въ голѣмо число въ особенни училища, да ги лишаватъ отъ всяко сношение съ други дѣца и свѣта вънъ отъ четиритѣхъ стѣни на училището, е съвършенно противно на законитѣ на природата и на човѣчината. Печалнитѣ слѣдствия на тази система се проявяватъ:

а) въ постоянното сжществуване болести по кожата, очитѣ и главата;

б) въ бавната умствена дѣятелность на дѣцата; въ тѣхното равнодушие къмъ всичко що се върши около тѣхъ, въ тѣхната морална апатия и, по-късно, въ отсжтствието на всякаква инициатива;

3) тъй като семейния животъ е животъ естественъ за всѣко дѣте, то трѣбва да се създаде и за тѣзи дѣца подобенъ животъ. Отчетитѣ за дѣятелностьта на Cottage Home (Maison de famille) близо до Лондонъ, сжщото и отчетитѣ на госпожица Preumer относително дѣцата — пансионери въ избрани селски семейства, показватъ превъсходнитѣ резултати, които се получаватъ отъ живѣянието на дѣцата въ семейства;

4) дѣцата, които сж отгледвани вънъ отъ семейство, иматъ особенна нужда, кога встжпватъ въ практичния животъ отъ надзоръ и ржководство, тъй като тѣ при отсжтствието на собственна инициатива, лесно се поддаватъ на чуждо влияние, особенно на по-лошо влияние;

5) господарството и частни лица, които способствуватъ на правилната отхрана на подобни дѣца, не само извършватъ дѣло отъ човѣщина, нъ тѣ могжществено спомагатъ на благосъстоянието на обществото и на науката.

Грамадното развитие на фабричната дѣятелность въ западна Европа отдавна е обърнало вниманието на хигиениститѣ върху твърдѣ лошитѣ хигиенически условия, въ които се намиратъ работницитѣ. Тѣзи условия не само че гибелно дѣйствуватъ върху здравието на работницитѣ, нъ често служатъ за огнище на разни епидемии. У насъ фабричната дѣятелность и развитието на занаятитѣ се намиратъ още на ниска степень. Нъ случая съ парната мѣлница въ Силистра миналата година, гдѣто пострадаха нѣколко души работници, оправдава привежданието въ моя отчетъ заключенията отъ рапорта отъ д-ръ Напиасъ (изъ Парижъ): «въ всичкитѣ държави е признато, че правителствата иматъ право да покровителствуватъ работника; желателно е, щото въ всичкитѣ държави да се заловятъ по-енергично да опредѣлятъ хигиеническитѣ условия на труда.

Това законодателство трѣбва да обнеме:

Здравината на мѣстата, въ които се извършва труда, на жилищата на работницитѣ, безопасностьта отъ машинитѣ, предписания относително възрастьта и пола на работницитѣ и продължителностьта на труда; средствата за предпазване съсѣдитѣ отъ лошото влияние на индустриалнитѣ заведения и пр. Тъй като желателното улучшение въ бита на работницитѣ мжчно може да се очаква отъ доброволното съглашение между тѣхъ и тѣхнитѣ наематели, то длъжность е на държавата да го извърши тя.» *(Край въ слѣд. брой.)*

Предпазване отъ сифилисътъ.

Въ миналия брой на в. «Здравие» свършихме описанието на сифилисътъ и на лѣкуването му; нъ това описание не ще да бѫде пълно, ако не посочимъ на мѣркитѣ за предпазването отъ тази распространенна болѣсть. Въ уводната статия на стр. 33 ний споменахме за

проституцията, като главенъ источникъ на сифилисътъ; нъ, освѣнъ нея, има още многобройни пѫтища за заразяване, които всѣкой трѣба да знае, за да се предварди отъ него.

Отъ деньтъ на раждането си, човѣкъ презъ цѣлия си животъ е изложенъ на опасность да се зарази отъ сифилисъ. Ражда се дѣте отъ здрави родители; първата опасность за него е бабата, която може да бѫде сифилитична. Епидемията на болѣстьта св. Евфимий се е появила отъ една баба, която е била сифилитична и която заразила нѣколко жени и дѣца, отъ които болѣстьта се е распространила на-дѣсно и налѣво. . . . Въ подобни случаи заразяването става чрезъ цѣлуване дѣцата и отъ изслѣдвания женитѣ отъ сифилитична баба. Ако дѣтето минава тази опасность и сучи у майката си, явяватъ се комшийки и всѣка една, безъ да се свѣсти, взема дѣтето да го насучи; нъ може би тази добросърдечна жена да е сифилитична? За това никой не го е грижа. Въ градоветѣ този источникъ на заразяване отъ дойкитѣ се срѣща твърдѣ често.

Дѣтето пораства; всѣкой го цѣлува и милва, всѣка жена дѫвчи хлѣбъ въ устата си и го дава на дѣтето. Настѫпва време, когато дѣцата трѣба да се вакцинират (присаждатъ) и първийтъ, който се срѣща — кадѫна, баба, билеринъ и т. н. — се завзема за тази работа; тѣ вакцинират съ лимфа (мая), която взематъ отъ други дѣца, често сифилитични и съ това присаждатъ не само шарка, нъ въ сѫщото време и сифилисъ. Не само у насъ, нъ и въ цѣла Европа подобни случаи на заразяване отъ сифилисътъ чрезъ вакцинация се срѣщатъ твърдѣ често. Само въ послѣдне време (въ България отъ 4 години насамъ) влиза въ общо употрѣбление тъй нарѣчената телешка лимфа, отъ която человѣкъ може да бѫде сигуренъ, че не приема въ сѫщото време сифилисъ. Нъ кадѫнитѣ, бабитѣ и билеритѣ, които скрито вършатъ присаждането, нѣматъ телешка вакцина, а само човѣшка (хуманизированна), съ която присаждатъ, освѣнъ сифилисъ, и други още болѣсти, макаръ у насъ употрѣблението на тази вакцина и да е запретено отъ правителството.

Който е запознатъ съ селския животъ, той знае на какви опасности е изложенъ человѣкъ да се зарази отъ нѣкоя си прилѣпчива болѣсть. Ѣденето отъ една обща паница, съ пърсти (тъй като фаркулиците у насъ по селата още нѣматъ пълно гражданство), пиенето отъ една обща чаша, утриването съ единъ общъ пешкиръ, покриването съ единъ общъ юрганъ — всичко това не способствува-ли за пренасяне на заразата? Представете си, че въ кѫщата има единъ боленъ отъ сифилисъ — сълдатинъ, който се връща отъ служба или момче, който е ходилъ по работа въ градътъ, — прибавете, че болнитѣ на-вредъ криятъ болѣстьта си и тогава става явно, какъ въ нищо невиновни хора могѫтъ да пострадатъ отъ сифилисъ. Ето що по този поводъ казва госпожа докторъ Елцина: «небрежностьта на селенитѣ въ това отношение често бива възмутителна: като добрѣ познаватъ отъ какво именно сѫ болни, тѣ никакъ не намиратъ за нуждно да се отдѣлятъ отъ здравитѣ, които неволно страдатъ за тѣхнитѣ погрѣшки и увлечения. Най-главно това се отнася къмъ първитѣ разносители на сифилитическата зараза, сирѣчь, къмъ тѣзи, които се връщатъ отъ работа или военна служба. Почти въ всичкитѣ подобни случаи възможно е да се убѣди человѣкъ, че болнитѣ не обаждатъ на ближнитѣ си, че сѫ болни и, като продължаватъ да се лѣкуватъ, живѣятъ заедно съ тѣхъ, ужъ като здрави хора» [1]) Казанното на-пълно се отнася и къмъ българския животъ, съ тази разлика, че не трѣба да осѫждаме строго тѣзи хора, защото тѣ правятъ това отъ незнание, като предполагатъ, че само по този пѫть, по който тѣ сѫ се заразили, възможно е заразяването.

Въ градоветѣ има още и други источници на заразата. Най-главнитѣ ѝ носители въ кѫщитѣ сѫ слугитѣ и слугинитѣ, особенно дойкитѣ. У насъ, въ голѣмитѣ градове, тѣ сѫ повечето пѫти доведени отъ странство и се отличаватъ съ разпустнатъ животъ. Слугинитѣ цѣлуватъ стопанскитѣ дѣца, ѣдатъ отъ сѫщитѣ чинии, съ сѫщитѣ лажици, съ които и стопанитѣ имъ; ако слугинитѣ сѫ болни отъ сифилисъ, то болѣстьта преминава и на стопанитѣ — върху това има сумма примѣри. — Въ медицинскитѣ вѣстници сѫ описани случаи на заразяване отъ лажици, ножове, фаркулици, чаши, четки за зѫби, брьсначи, папироси, калеми (които нѣкои обичатъ да държатъ въ устата си), играчки за дѣца и т. н. У насъ по кафенетата хората често пушатъ наргиле, което преминава отъ единъ къмъ другий и което, вѣроятно, не веднажъ е било источникъ на заразяване отъ сифилисъ. Съобщаватъ, че даже ризи и гащи, носени отъ сифилитични хора, предаватъ заразата, ако ги облѣче нѣкой здравъ человѣкъ. Отъ тука се вижда какво голѣмо значение иматъ банитѣ за распространението на сифилисътъ.

Съ казанното до сега не сме още изброили всичкитѣ источници, които, освѣнъ проституцията, служатъ за заразяване отъ сифилисъ; нъ читателитѣ могѫтъ вече да допълнятъ съ въображението си — въ какви именно случаи распространението му е възможно.

Разискването на мѣркитѣ за предпазването отъ сифилисътъ е възникнало едновременно съ запознаването на болѣстьта, нъ тѣ, како сѫ-

[1]) *Г. М. Герценштейнъ:* Сифилисъ въ Россия. СПБ. 1885, т. I. стр. 498.

димъ по распространението на сифилисътъ, не сѫ били успѣшни. На международния съборъ на лѣкаритѣ въ Парижъ, въ 1867 г. били предложени всевъзможни мѣрки — отъ «религиозно влияние за възстановление на нравственността» до «задължително обрѣзване» или «задължителна сифилизация», сирѣчь, да се присажда сифилисътъ на всѣкиго! Въ нѣкои държави се чуватъ гласове, които искатъ, щото болнийтъ отъ сифилисъ да се счита за престѫпникъ, заразяване по този или другъ начинъ съ сифилисъ — за престѫпление, което строго и примѣрно да се наказва. . . . . За хора, които искатъ защита въ строги мѣрки, уроцитѣ на историята нѣматъ влияние; тѣ забравятъ, че колкото по-строго се гони нѣщо, толкова побързо то се распространява; тѣ забравятъ, че нито смъртно наказание у древнитѣ евреи, нито изгонването изъ държавата въ древния Римъ, нито дамгитѣ на порочнитѣ жени въ Англия — не сѫ били въ състояние да уничтожѫтъ проституцията. Господарството е задължено да се бори съ сифилисътъ, да ограничава и контролира проституцията, нъ сѫдътъ тука нѣма никаква работа. Само образованието, което възвишава нравственнитѣ качества на человѣка, познаването на опасността, която заключава въ себѣ си болѣстьта, сѫ най-разумнитѣ мѣрки за борбата съ страшния недѫгъ.

Като оставяме на страна общогосподарственнитѣ мѣрки, отъ по-горѣизложеннитѣ източници на сифилисътъ се вижда, че всѣкой человѣкъ, ако познава гдѣ има опасность, лесно може да я избѣгне. Никой не отива безъ нужда въ огънь, и когато летятъ куршумитѣ, всѣкой иска да се опази отъ тѣхъ. Първо и първо человѣкъ трѣба да помни, че ако той еималъ нещастие да се разболѣе отъ тази страшна болѣсть, то неговийтъ священъ дългъ е — да опази отъ нея другитѣ, невиновни хора. Отъ друга страна, ако въ семейството има боленъ, особено младъ человѣкъ, то ближнитѣ му трѣба да се научатъ отъ каква болѣсть той страда. Ний трѣба да оставимъ патриархалнийтъ обичай да пиемъ отъ една чаша, да ѣдемъ отъ една паница, защото не иде да се удостовѣряваме, здрави ли сѫ наши приятели, нъ да се пазимъ не е лошо. Ний трѣба да вардимъ нашитѣ дѣца отъ добросърдечни комшийки, непознати хора, слугини и т. н. Въ голѣмитѣ градове е станалъ вече обичай, щото никой стопанинъ не приема слугиня или слуга безъ докторско свидѣтелство, че тѣ сѫ здрави. Въ Англия има прекрасенъ обичай, че бащата на една сгоденица иска докторско свидѣтелство отъ сгоденикътъ, че той е здравъ и може да се ожени. Ако въ семейния животъ се случва грѣхъ, който води слѣдъ себѣ си сифилисъ, то покаянието е най-священна добродѣтель, защото съ това се спасяватъ невиновнитѣ лица — жената и дѣцата...

Опитътъ показва, че по селата сифилисътъ се пренасва чрезъ момчета, които отиватъ по работа въ градоветѣ и отъ сълдатитѣ, които се врьщатъ отъ служба. На тѣзи момчета трѣба да се обърща особено внимание и священна дължность на селския священникъ е, щомъ се врьщатъ подобни хора въ родното си мѣсто, да ги повика въ първия день, да ги испита и да имъ обясни всичката опасность отъ скритийтъ сифилисъ. Добрѣ правятъ нѣкои лѣкари, които, щомъ дохаждатъ, по дължността си, въ село, приглася̀ватъ населението да се прегледа отъ него единъ по единъ; при подобни прегледания често се откриватъ болни, които страдатъ отъ сифилисъ. По нѣкои мѣста подобни прегледания сѫ задължителни, като сѫ наложени отъ правителството; нъ по-добрѣ е, ако населението доброволно се дава да се прегледа, само отъ довѣрието къмъ лѣкаря и отъ съзнанието, че прегледанието е полезно.

Тъй като проституцията е все пакъ най-голѣмия источникъ на сифилисътъ, то лѣкаритѣ отколѣ сѫ търсили средство, което да предпазва человѣка, който има сношение съ проститутката. Предложихѫ се и се отхвърлѣхѫ многобройни средства; останалитѣ до сега иматъ значение само за поддържването на чистота, защото медицината не знае никакво средство да уничтожи сифилитическата зараза въ сѫщото време, когато тя се приема. Всѣкой има право да иска отъ проститутката необходима чистота (разбира се вече каква) и да ѝ покаже примѣръ въ това отношение. Професоръ Тарновский препорѫчва слѣдующето предпазително средство: спиртъ 30 грамма, жидкий калиенъ сапунъ 20 грамма, лимонно масло 15 грамма и живакъ десеть сантиграмма; всичко това се смѣсва и се процѣжда. Подиръ сношението съ това средство се намазва половийтъ органъ и слѣдъ малко време се измива съ вода.

Друго средство за предпазване съставляватъ мехюри (кондоми), които се обличатъ, когато има нужда; тѣ иматъ голѣмо распространение между по-богатитѣ хора. Ако тѣ сѫ добрѣ изработени, не се скъсватъ, сѫ мѣрки и тънки, то тѣ до нейдѣ съотвѣтствуватъ на цѣльта си; нъ тѣ трѣба да се употрѣбяватъ всѣкой пѫть нови и, освѣнъ това, тѣ извращаватъ естественното чувство на человѣка.

Особено внимателно трѣба да се избѣгватъ сношенията въ пьяно състояние или подъ силно влияние на питиета; опитътъ учи, че подобни сношения най-често благоприятствуватъ за приеманието на сифилитическата зараза.

Като свършваме, повтаряме, че тука е най-справедлива поговорката: който себѣ си пази и Богъ го пази! Человѣкъ трѣба да се варди отъ всичко, което, както е показано, може да го зарази; най-паче трѣба да се варди отъ проституцията — най-главнийтъ источникъ на

тази болѣсть. Съ неприятно чувство писахме и расправяхме за този человѣческий бичъ, нъ мислихме, че испълнихме дългътъ си; сега е дължность на читателътъ да разбере написанното добрѣ, да по-размисли върху него и да распространи по между приятелитѣ си съобщеннитѣ свѣдения върху сифилисътъ и мѣркитѣ за предпазването отъ него. Съзнаваме, че, при всичко старание, тѣзи свѣдения не могатъ да бѫдатъ достатъчни за всѣкиго, за простъ селенинъ и за съдатинътъ, нъ се утѣшаваме, че ще се намиратъ хора, които ще имъ обяснятъ написанното, съ помощьта на което ще ги предвардятъ и ги излѣкуватъ отъ съсипателната болѣсть.

Пьрва медицинска помощь на пострадавшитѣ отъ блѣскавица.

(Изъ журналътъ „Докторъ“.)

Съотвѣтственно съ силата на блѣскавицата, която ударва человѣка, той или умира на мѣстото си или се зашамадява, сирѣчь, се намира въ състояние на мнима смьрть и може да оживѣе, ако му се даде въ време медицинска помощь. У оглушеннитѣ обикновенно се забѣлѣзватъ слѣдующитѣ признаци: лицето бива сине и неподвижно, очитѣ сѫ напълнени съ кръвь, дѫханието и сьрдцебиението сѫ твьрдѣ слаби, едвамъ видни, безчувствие и безсъзнателно състояние. Рѫцѣтѣ и краката биватъ хванати или трѣперечно свити. На кожата често се виждатъ знакове отъ изгоряването въ видъ на мехури или клонообразни дамги отъ мѣдно-червенъ цвѣтъ. Тѣзи дамги обикновенно се забѣлѣзватъ по гърбътъ, отъ шията на долу, къмъ рѫцѣтѣ и краката. По всичкитѣ тѣзи знакове, особенно по дамгитѣ, лесно може да се узнае причината на зашамадяването, ако болнийтъ го намиратъ на нѣкое мѣсто и той не може да разкаже какво се е случило съ него. Ако болнийтъ не е изгубилъ съзнанието си, то се оплаква отъ силно главоболие, стѣсняване въ гѫрдитѣ си, глухота, като че е съвсѣмъ разбитъ и го много клони къмъ сънъ.

Ако ударването отъ блѣскавица се е случило въ стаята, то нещастнийтъ трѣба да се изнесе вънъ, на чистъ въздухъ. Тука трѣба бьрзо да го съблѣчатъ, да го положатъ на равно мѣсто на гърбътъ му, а главата и гѫрдитѣ му трѣба да бѫдатъ малко по-нависоко. Подиръ това главата, лицето и гѫрдитѣ силно ги попрьскватъ или поливатъ съ вода. Тѣлото — особенно гѫрдитѣ, гърбътъ, слѣпитѣ очи, рѫцѣтѣ и краката — растриватъ съ едно парче шаекъ, който е намокренъ съ оцетъ, ракия, спиртъ или нашатиръ роху. На главата тургатъ компресси, намокрени съ студена вода и често ги промѣняватъ, щото да се не стоплятъ. Носътъ трѣба да се гадаличка съ пачешко перо; даватъ да мириши нашатиръ-роху. Въ сѫщото време на болнийтъ му тургатъ клистиръ (тулумба) отъ студена вода съ оцетъ и соль (вода $1^1/_2$ стаканъ, оцетъ $^1/_2$ стаканъ и една чайна лажица соль). Къмъ рѫцѣтѣ, краката, вратътъ, между плѣшкитѣ, къмъ лѣвата страна на гѫрдитѣ и подъ лажицата тургатъ кърпи съ хардалъ.

Ако всичкитѣ тѣзи мѣрки, които въобще често помагатъ при подобно състояние, тука сѫ останали безъ полза, то цѣлото тѣло на нещастнийтъ се завива съ чершави, намокрени въ твьрдѣ студена вода или го покриватъ съ прѣсна ископана прьсть — въ дебелина единъ или два рупа. Още по-добрѣ е, ако е възможно, да се ископае не твьрдѣ дълбокъ трапъ, въ който помѣстяватъ нещастнийтъ тъй, щото главата и шията да бѫдатъ свободни и малко издигнати. Ако оглушеннийтъ го покриватъ съ прѣсна прьсть, то главата, лицето, шията и горнята часть на гѫрдитѣ трѣба да си останатъ свободни. Въ земята нещастнийтъ трѣба да се остави на часъ или два.

Ако всичкитѣ тѣзи мѣрки оставатъ безполезни, то немедленно трѣба да се опита исскуственното дѫхание, което е вече извѣстно за читателитѣ на вѣстникъ «Здравие» (пьрвий пробний брой).

Ако нещастнийтъ доди въ себѣ си и може да гълта, — даватъ му да испие една лажица вино, вода съ гофмански капки или съ оцетъ, силенъ чай или кафе. Най-сетнѣ пренасятъ болнийтъ въ стая съ чистъ въздухъ и му даватъ покой, разбира се, като го не оставятъ самичекъ до като се не поправи съвьршенно. Помощьта срѣщо послѣдствията отъ ударване (изгорѣване, хващането на рѫцѣтѣ или краката, трѣперание, глухота и т. н.) трѣба да се предостави на докторътъ.[1])

Общественъ животъ.

= Софийското градско общинско управление тѣзи дни е издало едно твьрдѣ полезно распореждане, въ което онии отъ притежателитѣ, които иматъ мѣста и дворове въ къщята незагродени, се задължаватъ да ги заградятъ и очистятъ; онии пъкъ отъ тѣхъ, въ мѣстата и двороветѣ на които се намиратъ низки — блатисти — мѣста, трѣбва да ги насипятъ и испълнятъ съ прьсть.

[1]) Като предпазителни мѣрки срѣщо блѣскавицата се препорѫчатъ: 1) Прозорцитѣ, вратата, собитѣ трѣба да бѫдатъ затворени. 2) Не трѣба да стои человѣкъ подъ високи нѣща — дьрвета, кули, комини, мачти и т. н. 3) Не трѣба да се намиратъ много хора въ една стая. 4) Не трѣба да се бѣга и да се правятъ бързи движения. 5) Не трѣба да се намира человѣкъ близо до металлически нѣща. 6) Страхливи хора трѣба да покриватъ главата си съ копринена материя. —

Същевременно владѣлцитѣ на домове и дюкяни и наемателитѣ се задължаватъ да помитатъ смѣтьта и чистятъ калта до половината на улицата.

Ние, отъ своя страна, считаме за длъжность да привлечемъ вниманието върху полезностьта на тѣзи мѣрки, испълнението на които е най-главното средство за да се възпрепятствува на развитието на епидемическитѣ болѣсти, та за това трѣбвало би, колкото е възможно по-скоро, да се вематъ подобни мѣрки и отъ другитѣ общински управления въ България. (Т. К. № 139.)

= «Дьржавенъ Вѣстникъ» публикува списъка на лѣкаритѣ, на които е позволено да вършатъ лѣкарска практика въ Княжеството. Споредъ тоя списъкъ, има сега въ Княжеството 150 лѣкари, 8 ветеринари и единъ зжбенъ лѣкарь, отъ които 30 души сж само въ София. Лѣкаритѣ сж свършили курса въ 20 европейски и 2 американски градове. Слѣдующитѣ градове сж дали най-много лѣкари: Цариградъ 27, Москва 17, Букурещъ 10, Атина 10, Виена 9, Петербургъ 8, Парижъ 7 и Монпелие 7. Ветеринаритѣ, съ исключение на едного, сж свършили курса въ Дерптъ. (Т. К. № 141.)

Мѣстна хроника.

= За Варненский Окржженъ Управитель, вмѣсто г. Станчева, е назначенъ г. Дагоровъ, а за Варненский градский началникъ, вмѣсто г. Маркова, г. Петевъ. — Г. Марковъ доста се потруди за надзорътъ върху санитарното състояние на гр. Варна; ний се надѣваме, че и преемникътъ му г. Петевъ ще покаже не по-малко енергията си. Полицейскийтъ надзоръ върху санитарното състояние на единъ градъ е винаги и на всѣкадѣ твърдѣ мжченъ, понеже срѣща, вмѣсто съдѣйствие, неудоволствие и противодѣйствие. Даже доброжелателни настоявания на печатътъ се приематъ отъ нѣкои си неодобрително; нъ сознанието на испълненния дългъ стои повисоко отъ всичкитѣ тѣзи препятствия.

=: Въ градътъ пакъ сж се появили нѣколко случаи отъ скарлатина (ситна шарка). —

Библиография.

Медицинско Списание. Издава Варненското медицинско Дружество. Пьрва книжка, 1 Іюний 1885 г. Варна.

На стр. 24 въ в. «Здравие» ний изразихме крайното съжалѣние за прекратяването на «Медицинска Сбирка» и сега душевно привѣтствуваме появлението на медицинскийтъ органъ на нашето тука дружество. Като членъ на послѣднето, ний не можемъ да препорѫчваме и да оцѣняваме достоинствата на това издание. Ний сме, наистина, на мнѣние, че «не боги-же лѣпятъ горшки» и че медицинската литература има пълно право да сѫществува въ Княжеството, понеже тука се намиратъ солидни медицински сили — знающи и трудолюбиви лѣкари. Медицинскийтъ органъ е свързъ за работницитѣ на науката, възбужда съревнованието, самодѣятелностьта, подига самоуважението и достоинствата имъ, като сѫщовременно ги обогатява съ опитътъ и познанията.

Ако ний нѣмаме нравственно право да препорѫчваме «Медицинско Списание», то взамѣнъ сме дължни да посочимъ на това направление на този журналъ, което не съотвѣтствува на мнѣнието ни. Идеята за съединяване въ единъ журналъ на научнитѣ и общедостѫпнитѣ статии ни се представлява несполучлива и поне въ русската и нѣмската литература, до колко знаемъ, не сѫществуватъ подобни смѣсени органи. На-истина, общодостѫпнитѣ медицински статии нѣматъ никакъвъ интересъ за лѣкаритѣ; подобни статии, по сѫщностьта си, трѣба да бѫдѫтъ легки и повърхностни, защото тѣ нѣматъ за цѣль да направятъ читательтъ да стане докторъ, нъ да дадѫтъ на читателитѣ само това, което имъ е полезно да знаятъ и което тѣ могѫтъ да разбиратъ, безъ приготовителни познания. Въ такъвъ случай, защо да се товаря читатель — лѣкарьтъ съ безполезенъ за него балластъ? Отъ друга страна публиката не може да бѫде благодарна, ако за паритѣ си получва научно-медицински статии, препълнени съ непонятни иностранни термини и отъ недостѫпно съдържание. Подобни статии даже сж до нейдѣ вредни за публиката, понеже съдържатъ съмнѣния, препирни и особенни възгледове, неизбѣжни въ всѣка наука, нъ които непосвѣщеннийтъ въ нея по-добрѣ да ги не знае? За доказателство можемъ да наведемъ стр. 44 на «Мед. Спис.», гдѣто се исказва едно оригинално мнѣние, че отъ холерата «всѣкий ще може да се уварди и тя не заслужва да се подига голѣмъ страхъ и толкова много предпазливости, смѣшни и притѣснителни, на които безполезностьта до нейдѣ си е припозната.»

Въ предисловието си къмъ «Медицинско Списание» редакционнийтъ комитетъ казва, че то «ще се занимава повече съ игиенически въпроси, отколкото да дава съвѣти какъ да се лѣкуватъ сами болнитѣ, това което и самитѣ лѣкари не правятъ, за себе си прибѣгватъ къмъ помощьта на другъ лѣкарь, защото има много скърбни примѣри, които говорятъ противъ такава една практика.» Тъй като «Здравие», между друго, има за цѣль да съобщава свѣдения — *какъ да си помогне человѣкъ, когато нѣма докторъ*, то горното разсѫждение на «Медицинско Списание» считаме за хвърлената въ насъ ръкавица, която подигаме. Пьрво, ще напомнимъ на почитаемийтъ редакционний комитетъ старийтъ съвѣтъ: medice, cure tecum (враче, исцѣлися самъ)! Второ, ако лѣкаритѣ, въ време на болѣстьта си, се обърщатъ къмъ другаритѣ си за помощь, то не въ маловажни, нъ само въ сериозни случаи и то по причина, че иматъ възможность да се ползуватъ съ съвѣтитѣ на другаритѣ си; нъ има хиляди хора, които живѣятъ въ тъмнина, никога не виждатъ докторъ и се ползоватъ само съ услугитѣ на бабитѣ, билеритѣ, кадѫнитѣ и проч. Тѣзи хора не трѣба-ли да знаятъ какъ да си помогнѫтъ, когато нѣма докторъ?

14339

Може ли да се осѫжда медицинската само-помощь и общодостѫпната медицинска литература, която отколѣ съществува въ всичкитѣ държави? не работѫтъ-ли съ сѫщата цѣль «Докторъ» и «Здоровье» въ Руссия, «Gesundheit» въ Германия, «Volksarzt» въ Швейцария, «Revue de la santé publique» въ Франция, «Dietetic Reformer» въ Англия и проч.? Най-сетнѣ и «Медицинско Списание» не дава-ли въ сѫщата книга съвѣти за лѣкуването на «диарията» (сюргюнъ)? Ний не се съмнѣваме, че всѣкий лѣкарь знае, какъ да се лѣкува тази болѣсть, тъй щото считаме тази статия назначена за публиката. Излишно е да напомнимъ, че най-голѣмитѣ медицински авторитети считали за полезно распространение на подобни свѣдения и доста работили въ това направление.

Казанното има значение на защита, нъ не като порицание, защото ний уважаваме чуздитѣ мнѣния, ако и да ги не сподѣляваме. Желаемъ на «Медицинско Списание» добъръ успѣхъ, макаръ и мислимъ, че неговото смѣсено направление и оригиналнийтъ му взглѣдъ върху общодостѫпната медицина сѫ погрѣшни.

Лѣкарска корреспонденция.

Г-ну П. въ Вратца. — Пърхотътъ (бѣлъ коженъ прахъ) отъ главата се исчиства презъ честото миение съ сапунена вода, натриването съ лимонъ и употрѣблението на масло или помада (borax една часть, мазь десеть части и трандафилова помада шесть части; се прави въ аптеката). Сѫщо така помагатъ: 1) нашатиръ-роху 1 часть, одеколонъ 2 части и вода 9 части; два пѫти на день да се мокри главата или 2) салицилова киселина 1 часть, вода 300 части; употрѣбление сѫщото. —

№ 132. — Премѣняването на мѣстожителството, макаръ и на кратко време, е твърдѣ полезно за человѣка, който страда отъ блатна трѣска; виното отъ хинна кора съ желѣзо е полезно въ периода на оздравяването; то се приема по 3 чорбяни лажици на день, заедно съ ѣдението. — За блатната трѣска ще пишемъ. — Пѫпкитѣ, за които упоминавате, трѣба да не сѫ отъ сифилисъ. —

СМѢСЬ.

= Тази година свършилъ е въ Берлинъ медицината нѣкой си Шултейсъ, който е на възрасть на 74 години. Този почитаемъ старецъ отъ 1837 год. до 1881 год. е билъ мисионеринъ въ Южна Африка, кѫдѣто отива и сега да дава тамъ медицинска помощь. Той ако и да е старъ на години, нъ е новъ лѣкарь и притѣжава бодъръ духъ.

= Президентъ на Берлинската полиция въ циркуляра си обърща внимание на обществото, че свинското мѣсо трѣба да се употрѣбява само добрѣ сварено или опечено; той съобщава, че въ единъ градъ (Емерслебенъ) сѫ се разболѣли отъ трихини 403 человѣка, отъ които 66 сѫ умрѣли. Изслѣдванията сѫ доказали, че всички заболѣли отъ това, че ѣли сурово или слабо сварено свинско мѣсо.

② Въ Варшава е основано едно общество, което се грижи върху майкитѣ и дѣцата имъ. Обществото има за цѣль да помага на тѣжкитѣ жени до и подиръ раждането; обществото дава парична помощь, устройва помѣщения, гдѣто тѣжкитѣ жени раждатъ, гдѣто се глѣдатъ сукалчетата и отдава дѣцата на бѣднитѣ майки по селата да ги хранятъ и въспитаватъ. —

Метереологически бѣлѣжки.

Отъ 1 до 14 Іюний 1885.

Среднето число на барометра 75,3; среднята температура край морето + 29° Ц., най-голѣмата + 34,5° (въ 12 часа пладнѣ, на 11 Іюний). Вѣтрове: на 8—СИ., 11 и 12—З.—Дъждь падна на 2 (нощемъ), 7 (на 4 мм), 9 (14 мм.) и 12 Іюний въ средне количество. —

ОБЯВЛЕНИЯ.

ДОЛУПОДПИСАННИЙ ПРИЕХЪ ВЪ УПРАВленнето си

аптеката на П. Сухоръ въ Варна

и купихъ прѣсни медикаменти отъ най-добро качество. — Всичкитѣ поржчки се испълняватъ внимателно и акуратно.

(1—3) **В. К. КАСПРИЦКИЙ.**

Записването на в. „Здравие“ се продължава; новитѣ абонати ще получатъ всичкитѣ излѣзнали до сега броеве. Цѣната на в. „Здравие“ е за година седемъ, за 6 мѣсеца — четире лева. Абонатитѣ въ Княжеството се адресиратъ направо до редакцията въ гр. Варна, сѫщовременно като предплатѫтъ съ пощенски записъ; въ Ист. Румелия абонатитѣ внасятъ спомоществования си (35 гроша, нъ не въ марки) на г-нъ П. Карловский въ Пловдивъ.

Гг. абонатитѣ, които сѫ предплатили за пѣрвитѣ 6 мѣсеца, се умоляватъ да внесѫтъ предплатата си за второто полугодие, щото испращанието на вѣстника да слѣдва редовно.

Редакторъ-Издатель д-ръ Б. А. Оксъ. Печатница Л. Литче, Варна.